

Αλφρέντο Μπονάνο.

Η
Αναρχική
Δυναμική

ΠΕΙΡΑΙΑΣ – ΝΟΕΜΒΡΗΣ 2007.

Το κείμενο είναι από τη συνάντηση «Αναρχισμός και Δημοκρατία» που έγινε στο Κούνεο στις 8-1-'95. Η απόδοση από το ιταλικό κείμενο της έκδοσης που έκανε το 1996 το «Αναρχικό Εργαστήρι του Κούνεο» στα Αγγλικά, είναι της Jean Weir, Α' έκδοση 1998, Β' έκδοση 2003. Μετάφραση από την μπροσουρά των "Elephant Editions: Πειραιάνχας – Πειραιάς 2007.

Όταν αρχίζω μια συζήτηση, πάντα διστάζω λίγο για το πως θα την ξεκινήσω, ιδιαίτερα όταν πρόκειται γι' αυτό που λανθασμένα αποκαλούμε σύνοδο. Γιατί αυτό, είναι ζήτημα κάποιου που θα εμφανιστεί από-αλλού, ίσως από άλλη γενιά, σαν να ξεπετάχτηκε από το παρελθόν. Κάποιου που βρίσκεται στην αίθουσα για να δώσει μια ομιλία και ξαφνικά, ακόμη κι επικίνδυνα, μοιάζει με αυτούς που σφυροκοπούν τα μυαλά σας με διάφορες προθέσεις. Αν πάντως ακούσετε προσεκτικά, θα δείτε πως πέρα απ' ό,τι φαίνεται, υπάρχει μια αξιοσημείωτη διαφορά στα ζητήματα που πρόκειται να τονίσω.

Το πρώτο ζήτημα έχει τη μορφή ερωτήματος: *Τί είναι ο Αναρχισμός;* Ίσως να φαίνεται παράξενο που θέτω ένα τέτοιο ερώτημα στη συγκεκριμένη περίπτωση, αφού είναι σίγουρο πως εδώ υπάρχουν πολλοί αναρχικοί – κάποιους τους γνωρίζω προσωπικά. Είναι όμως απαραίτητο να τεθεί αυτό το ερώτημα ξανά και ξανά, έστω και με λίγα λόγια. Γιατί αυτό; Είναι κάτι που συνήθως δε συμβαίνει σε άλλες εκφράσεις της ζωής, σε άλλες δραστηριότητες ή σκέψεις που αυτοπροσδιορίζονται ως το τάδε ή το δείνα.

Έτσι, οι αναρχικοί συνεχίζουν να θέτουν αυτό το ερώτημα στους εαυτούς τους: *Τί είναι ο Αναρχισμός;* Τί σημαίνει το να είσαι αναρχικός; Γιατί; Επειδή δεν είναι ένας προσδιορισμός που γίνεται μια κι έξω και μετά φυλάσσεται σε ένα ντουλάπι, θεωρούμενο ως κληρονομιά που πρέπει να εμφανίζεται σε δόσεις. Το να είναι κάποιος αναρχικός δε σημαίνει πως έχει αποκτήσει μια βεβαιότητα ή έχει πει μια κι έξω: *Από εδώ και μπρος κατέχω την αλήθεια και ως εκ τούτου, έστω και στο επίπεδο της ιδέας, είμαι προνομιούχος.* Αντίθετα ο αναρχικός πραγματικά αμφισβητεί τον

εαυτό του ως τέτοιο, ως πρόσωπο, και αναρωτιέται: *Τί είναι η ζωή μου σε σχέση με ό,τι κάνω και ό,τι σκέφτομαι; Καταφέρνω να συνδέονται μεταξύ τους αυτά που καθημερινά κάνω – ένας τρόπος να είμαι διαρκώς αναρχικός, αποφεύγοντας παραχωρήσεις και συμβιβασμούς;*

Ο Αναρχισμός δεν είναι μια έννοια που μπορεί να κλειδωθεί σε μια λέξη ως ταφόπλακα. **Δεν είναι μια πολιτική θεωρία.** Είναι τρόπος του να αντιλαμβάνεσαι τη ζωή, και η ζωή, όσο μικρή ή μεγάλη, όσο νεαρή ή ηλικιωμένη κι αν είναι, δεν είναι κάτι απόλυτο: Είναι ένα στοίχημα που πρέπει να παίζουμε καθημερινά. Όταν ξυπνάμε το πρωί, πρέπει να έχουμε ένα καλό λόγο για να σηκωθούμε. Αν όχι, τότε δεν έχει σημασία αν είμαστε αναρχικοί ή όχι- θα μπορούσαμε κάλλιστα να παραμείνουμε ξαπλωμένοι. Για να έχουμε ένα τέτοιο καλό λόγο πρέπει να ξέρουμε τί θέλουμε να κάνουμε, γιατί για τον Αναρχισμό, για τον αναρχικό, δεν υπάρχει διαφορά στο τί κάνουμε και το τί σκεφτόμαστε, αλλά **μια συνεχής μεταστροφή της θεωρίας σε πράξη και της πράξης σε θεωρία.** Αυτό είναι που διαφοροποιεί τον αναρχικό από όσους έχουν άλλες αντιλήψεις για τη ζωή, και αποκρυσταλλώνει αυτήν την αντίληψη σε πολιτική θεωρία και πράξη.

Αυτά συνήθως δε σας τα λένε, δεν τα διαβάζετε στις εφημερίδες, δεν τα γράφουν στα βιβλία, το σχολείο με κακεντρέχεια τα αποσιωπά, γιατί είναι το μυστικό της ζωής: Ποτέ μα ποτέ μη διαχωρίζετε τη σκέψη από την πράξη, τα πράγματα που γνωρίζουμε και αντιλαμβανόμαστε από τα πράγματα που κάνουμε, αυτά που μας βοηθούν στα έργα μας.

Αυτό είναι που διαφοροποιεί έναν πολιτικό από έναν επαναστάτη αναρχικό. Όχι οι λέξεις, ούτε οι έννοιες, και σε κάποιες περιπτώσεις ούτε καν οι πράξεις, γιατί δεν είναι η ακραία (ή ριζοσπαστική) κατάληξη σε επίθεση που διαφοροποιεί και χαρακτηρίζει τις πράξεις. Ούτε ακόμη η ακρίβεια στην επιλογή του αντικειμενικού στόχου που δείχνει την ποιότητα κάποιου, αλλά ο τρόπος που αυτός ο κάποιος, ο σύντροφος που φέρει σε πέρας τις πράξεις του, πετυχαίνει στο να τις κάνει στιγμές έκφρασης της ζωής του, ιδιαίτερες γεμάτες νόημα, ποιότητα ζωής, χαρά, επιθυμία, ομορφιά. Όχι η πρακτικίστικη και μουντή πραγματοποίηση που είναι συνάμα το θανατηφόρο τέλος της

πράξης, ώστε να μπορεί να πει: «Έκανα σήμερα κάτι πέρα από τον εαυτό μου, από τα στενά όρια της ύπαρξής μου».

Αυτή είναι πράγματι μια διαφορά. Κι από αυτήν ξεπηδά μια άλλη, ιδιαίτερα σημαντική κατά τη γνώμη μου. Οποιοσδήποτε νομίζει πως τα πράγματα που είναι να γίνουν είναι ξένα προς τους εαυτούς μας και πραγματοποιούνται σαν ένας αριθμός από επιτυχίες και αποτυχίες -«η ζωή είναι μια σκάλα, άλλοτε την ανεβαίνεις κι άλλοτε την κατεβαίνεις, άλλοτε τα πράγματα πάνε καλά κι άλλοτε όχι»- όποιος τελικά νομίζει πως η ζωή αποτελείται από τέτοια πράγματα: π.χ. η κλασική φηγούρα του δημοκρατικού πολιτικού (κάποιος στον οποίο μπορείς να μιλήσεις, ένας φιλικός και ανεκτικός τύπος με πίστη στην πρόοδο, στο μέλλον, σε μια καλύτερη κοινωνία, στην ελευθερία), λοιπόν ένας τέτοιος άνθρωπος που πιθανότατα δε φορά ακριβά αλλά απλά ρούχα, που στην όψη μοιάζει με σύντροφο διακηρύσσοντας παράλληλα ότι είναι τέτοιος, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι μπάτσος. Γιατί όχι; Υπάρχουν δημοκρατικοί αστυνομικοί, η εποχή της ένστολης καταστολής έχει περάσει, η καταστολή σήμερα έχει φιλικές πτυχές - μας καταστέλλουν με πολλές λαμπρές ιδέες. Πως μπορούμε λοιπόν να αναγνωρίσουμε και να ταυτοποιήσουμε αυτόν τον δημοκράτη; Κι αν καταφέρνει να κρύβεται καλά, πως μπορούμε να φυλαχτούμε από αυτόν; Μπορούμε να τον αναγνωρίσουμε από το εξής: Η ζωή γι' αυτόν είναι «πραγματοποίηση», συνίσταται στο να κάνει πράγματα, μια ποσοτική πρακτική που ξετυλίγεται μπροστά στα μάτια του και τίποτα άλλο.

Μιλώντας σε κάποιον δεν μπορεί να ζητάμε την κάρτα μέλους του. Συχνά μπορεί να μπερδευόμαστε από αυτά που λέει σε βαθμό που να μην καταλαβαίνουμε τίποτα, καθώς όλοι μοιάζουμε με όμορφα, προοδευτικά δοχεία για κουβέντες, που υμνούν την ομορφιά της ανεκτικότητας κ.τ.λ. Πως μπορούμε να αντιληφθούμε τον εχθρό που βρίσκεται απέναντι, τον χειρότερο απ' όλους (τους εχθρούς); Γιατί τουλάχιστον με τον «παλιό καλό φασίστα», ξέραμε τί να περιμένουμε: Αυτός χτυπούσε κι εμείς απαντούσαμε, εί δυνατόν δυνατότερα. Τώρα όμως η κατάσταση έχει αλλάξει. Μπορεί πια να είναι δύσκολο ακόμη και το να ξεχωρίσεις ένα φασίστα.

Ο άνθρωπος όμως που προσπαθούμε να περιγράψουμε, ο δημοκράτης αυτός που βρίσκεται παντού, στο σχολείο, τη Βουλή, στους δρόμους ή τα αστυνομικά τμήματα, είναι δικαστής ή γιατρός; αυτός λοιπόν είναι εχθρός μας όχι απλά-γιατί-βλέπει τη ζωή διαφορετικά από εμάς, αλλά γιατί γι' αυτόν η ζωή είναι κάτι άλλο- όχι δικό μας, γιατί μας θεωρεί εξωγήινους, και δε βλέπω το λόγο να τον θεωρούμε κι εμείς κάτοικο αυτού του πλανήτη. Αυτή είναι η μεταξύ μας διαχωριστική γραμμή, γιατί αυτός μετρά τα πάντα στη ζωή με όρους ποσοτικής επιτυχίας ή αποτυχίας, κάτι που δεν ισχύει για εμάς, και αυτό είναι που πρέπει να σκεφτόμαστε: Με ποιο τρόπο έχει για εμάς η ζωή ένα τόσο ποιοτικά διαφορετικό νόημα;

Αυτός λοιπόν ο «αξιαγάπητος» κύριος, μας κριτικάρει λέγοντας: «Ναι, οι αναρχικοί είναι καλοί άνθρωποι αλλά αναποτελεσματικοί. Έχουν καταφέρει κάτι ποτέ στην Ιστορία; Έχει υπάρξει ποτέ κάποιο αναρχικό κράτος; Έφτιαξαν ποτέ μια κυβέρνηση χωρίς κυβέρνηση; Μια αναρχική κοινωνία ελεύθερη και χωρίς εξουσία, δεν είναι αντίφαση;» Αυτός ο βράχος κριτικής που μας καταπλακώνει είναι σίγουρα ανθεκτικός, αφού αν όντως μελετήσει κανείς ακόμη και τις περιπτώσεις όπου οι αναρχικοί πλησίασαν στην πραγματοποίηση της ουτοπίας τους, όπως στην Ισπανία ή τη Ρωσία, θα τις βρει να επιδέχονται κριτικής. Είναι σίγουρα επαναστάσεις, όχι όμως ελευθεριακές, δεν είναι Αναρχία.

Όταν λοιπόν τέτοιοι άνθρωποι λένε: «Οι αναρχικοί είστε ουτοπιστές και ονειροπόλοι, η ουτοπία σας δε θα μπορούσε να λειτουργήσει», πρέπει να απαντάμε: «Ναι, ο Αναρχισμός είναι πράγματι μια δυναμική, όχι μια -με δογματικά κίνητρα- απόπειρα να ξεσπάσει η Αναρχία αύριο το πρωί. Εσείς όμως διακεκριμένοι δημοκράτες της κυβέρνησης που ρυθμίζετε τις ζωές μας, που νομίζετε ότι μπορείτε να μπαίνετε στα μυαλά μας, που μας κυβερνάτε μέσω της «κοινής γνώμης» που διαμορφώνετε καθημερινά-με τις εφημερίδες σας, τα σχολεία, τα πανεπιστήμια κ.τ.λ, τί έχετε πετύχει; Ένα κόσμο όπου αξίζει να ζει κανείς; Ή μήπως ένα κόσμο θανάτου, όπου η ζωή είναι ανούσια, χωρίς ποιότητα και νόημα; Ένα κόσμο όπου φτάνεις μια ορισμένη ηλικία, βγαίνεις στη σύνταξη και αναρωτιέσαι: «Τί έκανα με τη ζωή μου; Ποιό ήταν το νόημα όλα αυτά τα χρόνια;»

Αυτό έχετε καταφέρει, αυτή είναι η Δημοκρατία σας, η γνώμη σας για τους ανθρώπους. Ποιός είναι όμως και σε τί συνίσταται αυτός ο λαός που κυβερνάτε; Είναι ίσως αυτό το μικρό και ασήμαντο κομμάτι που σας ψηφίζει εκλέγοντας μια μειοψηφία, που με τη σειρά της εκλέγει μια άλλη ακόμη μικρότερη, η οποία μας κυβερνάει στο όνομα του νόμου; Κι τί είναι αυτοί οι νόμοι αν όχι η έκφραση των συμφερόντων μιας μικρής μειοψηφίας, με στόχο τον πλουτισμό και την ενδυνάμωση της εξουσίας τους, και ούτω καθ'εξής;

Κυβερνάτε στο όνομα μιας ισχύος, μιας δύναμης, η οποία από που απορρέει; Από μια αφηρημένη έννοια, πραγματοποιήσατε μια δομή που νομίζετε ότι μπορείτε να βελτιώσετε. Πώς όμως έχει ποτέ γίνει αυτό πράξη; Η κατάσταση στην οποία ζούμε, δεν είναι παρά μια κατάσταση θανάτου και απονοσηματοδότησης της ποιότητας. Αυτήν την κριτική πρέπει να χρησιμοποιούμε απέναντι στους οπαδούς της Δημοκρατίας. Αν οι αναρχικοί είμαστε ουτοπιστές, είμαστε έτσι ως μια δυναμική τάση προς την ποιότητα αν οι δημοκράτες είναι ουτοπιστές, το κάνουν ως μια υποβάθμιση προς την ποσότητα.

Κι ενάντια στην υποβάθμιση, ενάντια στην ατροφία που βιώνεται στη διάσταση της μικρότερης δυνατής ζημιάς γι' αυτούς και της μεγαλύτερης για την πλειοψηφία των εκμεταλλευόμενων, απέναντι σ' αυτήν τη μίζερη πραγματικότητα αντιπαραθέτουμε την ουτοπία μας, που τουλάχιστον, είναι ποιοτική μια δυναμική προς ένα μέλλον ριζικά διαφορετικό από την κατάσταση που βιώνουμε.

Έτσι, όλες οι παρατηρήσεις που κάνουν άτομα που σας μιλούν στο όνομα του πολιτικού ρεαλισμού, άνθρωποι των κράτους, δάσκαλοι (υπηρέτες του κράτους), θεωρητικοί, δημοσιογράφοι, όλοι οι διανοούμενοι που σε αίθουσες σαν κι αυτή αρέσκονται στο σπεκουλάρισμα με τα ήρεμα και ανεκτικά λόγια του ρεαλιστή (η πραγματικότητα είναι αυτή που είναι, τίποτα άλλο δεν είναι δυνατό, πρέπει να γίνουν θυσίες), τέτοιοι είναι οι άνθρωποι που σας εξαπατούν. Το κάνουν επειδή μπορείτε να κάνετε κάτι άλλο, διαφορετικό, γιατί κάθε ένας από εμάς μπορεί να εξεγερθεί στο όνομα της πληγωμένης μας αξιοπρέπειας απέναντι σε μια τέτοια απάτη. Κάθε ένας από εμάς μπορεί να την κατανοήσει, έχοντας

αντιληφθεί τους λόγους της φθοράς μας. Και εξεγειρόμενοι μπορούμε να αλλάξουμε όχι μόνο την πραγματικότητα μέσα στα όρια των όσων μπορούμε να γνωρίζουμε, αλλά και τις ζωές μας, κάνοντάς τις άξιες να βιωθούν. Μπορεί κάποιος να ξυπνήσει το πρωί, να κοιταχθεί στην καθρέφτη και να πει *«Επιτέλους κατάφερα να αλλάξω τα πράγματα, τουλάχιστον σε ό,τι με αφορά»*, και να νιώσει πως αξίζει να ζει τη ζωή του, πως δεν είναι μια μαριονέτα που την κινεί κάποιος τον οποίο δεν μπορεί καν να δει τόσο καλά ώστε να τον φτύσει κατάμουτρα.

Γι' αυτό λοιπόν οι αναρχικοί επανέρχονται συνεχώς στο ερώτημα *«Τί είναι ο Αναρχισμός;»* Επειδή ο Αναρχισμός δεν είναι πολιτικό κίνημα —ή μάλλον είναι, αλλά σε μικρό-μόνο βαθμό. Το γεγονός πως το αναρχικό κίνημα παρουσιάζεται ιστορικά ως πολιτικό, δε σημαίνει πως έτσι εξαντλείται η αναρχική δυναμική για ζωή. Ο Αναρχισμός δεν περιορίζεται στην αναρχική ομάδα του Κούνεο, ή σε ομάδες στο Τορίνο, το Λονδίνο ή οπουδήποτε αλλού. Δεν είναι αυτό Αναρχισμός. Βέβαια εκεί υπάρχουν ή υποθέτουμε ότι υπάρχουν, αναρχικοί σύντροφοι που ξεκίνησαν την εξέγερσή τους ατομικά και κατανόησαν το περιεχόμενο των δεσμών και των καταναγκασμών όπου υποχρεώνονται να ζουν.

Ο Αναρχισμός όμως δεν είναι μόνο αυτό. Είναι παράλληλα και μια δυναμική, η ποιότητα της ζωής, η δύναμη που καταφέρνουμε να αντλούμε από τους εαυτούς μας, η ικανότητα να αλλάζουμε την κατάσταση των πραγμάτων. **Αναρχισμός είναι η ολότητα αυτή, του σχεδίου για μετασχηματισμό, συνδεδεμένο με το τί αντιλαμβανόμαστε όταν πραγματοποιούμε την προσωπική μας αλλαγή.** Δεν είναι δηλαδή κάτι που μετράται ποσοτικά και μπορεί να ιστοριοποιηθεί. Ούτε και ένα γεγονός που θα παρουσιαστεί με το πέρας του χρόνου, εμφανιζόμενο μέσω ιδιαίτερων θεωριών, ανθρώπων, κινήσεων, ή ακόμη μέσα από ακριβείς επαναστατικές πράξεις. Υπάρχει πάντα κάτι περισσότερο από το άθροισμα αυτών των στοιχείων, και είναι αυτό το κάτι που συνεχίζει με διάφορους τρόπους να κρατά τον Αναρχισμό ζωντανό.

Χρειάζεται επομένως να διατηρούμε ανελλιπώς μια σχέση μεταξύ αυτής της τάσης προς κάτι τελείως διαφορετικό, ασύλληπτο και ανείπωτο, μια διάσταση που πρέπει να πραγματώσουμε δίχως καλά καλά να γνωρίζουμε πώς, και της καθημερινής εμπειρίας

των πραγμάτων που μπορούμε να κάνουμε. Μια ακριβής σχέση αλλαγής, μετασχηματισμού.

Το πρώτο παράδειγμα που έρχεται στο μυαλό σχετικά με αυτό το ζήτημα, εμπεριέχει-αντιφατικά-στοιχεία. Σκεφτείτε το νόημα που υπάρχει πίσω από τη φράση «υπάρχουν προβλήματα να λυθούν». Είναι μια κλασσική φράση, όλοι έχουμε προβλήματα να λύσουμε. Η ίδια η ζωή είναι ένα πρόβλημα που πρέπει να λυθεί. Η διαβίωση είναι πρόβλημα και οι κοινωνικές συνθήκες, ο κλοιός που μας περιορίζει και που πρέπει να ξεπεράσουμε προς τα απλά καθημερινά ζητήματα. Όλα αυτά είναι πρόβλημα.

Εδώ λοιπόν βρίσκεται η-μεγάλη παρεξήγηση. Γιατί; Οι-δομές που μας καταπιέζουν συντηρούν-τα-προβλήματα, λέγοντας ότι μπορούν να τα λύσουν για εμάς. Επιπλέον, χρησιμοποιούν το παράδειγμα προβλημάτων μαθηματικών, γεωμετρίας, κ.τ.λ. Αυτό όμως το είδος των προβλημάτων που παρουσιάζονται πως έχουν λύση, είναι ψευδή. Στην πραγματικότητα δε λύνονται καθόλου. Η απάντηση είναι απλά μια επανάληψη του ίδιου προβλήματος με άλλη μορφή, με τεχνικούς όρους, είναι μια ταυτολογία. Κάποιος λέει κάτι και απαντά επαναλαμβάνοντας το ίδιο πράγμα με άλλο τρόπο. Άρα στην πραγματικότητα, το πρόβλημα απλά επαναλαμβάνεται.

Κι όταν μιλάμε για τη λύση ενός προβλήματος που περιλαμβάνει τις ζωές όλων μας, την καθημερινή μας ύπαρξη, μιλάμε για ζητήματα τέτοιας πολυπλοκότητας που δεν μπορούν να περιοριστούν στην απλή επαναδιατύπωση του ίδιου του προβλήματος. Πάρτε για παράδειγμα το «ζήτημα της αστυνομίας». Η ύπαρξή της συνιστά ένα πρόβλημα για πολλούς από εμάς. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο αστυνομικός είναι ένα όργανο καταστολής που χρησιμοποιεί το κράτος για να μας αποτρέψει από το να κάνουμε κάποια πράγματα. Μπορεί να λυθεί ένα τέτοιο πρόβλημα, κι αν ναι πώς; Η ουσία του ζητήματος είναι παράλογη- δεν υπάρχει λύση σε ένα τέτοιο ζήτημα. Από μια δημοκρατική όμως σκοπιά θα ήταν δυνατό να λυθούν κάποιες παράμετροί του, με τον εκδημοκρατισμό κάποιων δομών, την αλλαγή συμπεριφοράς των αστυνομικών και πάει λέγοντας. Το να πιστεύεις όμως πως κάτι τέτοιο αποτελεί λύση στο ζήτημα της καταστολής και του ελέγχου, θα ήταν τόσο ηλίθιο, όσο και

παράλογο. Στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτα παρά ένας διακανονισμός της καταπίεσης, έτσι που να συμφέρει την εξουσία, το κράτος.

Αν μια δημοκρατική πολιτική είναι χρήσιμη σήμερα, μια σαφώς λιγότερο δημοκρατική δομή ελέγχου και καταστολής θα μπορούσε να είναι χρήσιμη στο μέλλον, όπως ήταν στο παρελθόν, και κάθε ασυνήθιστη – περιθωριακή μειοψηφία που σκέφτεται διαφορετικά για το ζήτημα, θα μπορούσε να εκδιωχθεί ή να σβηστεί από τα κατάστιχα.

Λέγοντας αστυνομία εννοώ κάθε κατασταλτική δομή από τη στρατιωτική ως τη δικαστική, κάθε έκφραση του κράτους που χρησιμεύει στον έλεγχο και την καταστολή. Όπως βλέπετε λοιπόν, τα κοινωνικά προβλήματα δε λύνονται. Η εξαπάτηση που διαπράττουν οι δημοκρατικές δομές, είναι ακριβώς ο ισχυρισμός πως λύνουν αυτά τα προβλήματα. Αυτή η εξαπάτηση δείχνει πως οι δημοκρατικές πολιτικές δε βασίζονται στην πραγματικότητα ή έστω σε ένα μίνιμουμ σοβαρότητας. Όλα ενισχύουν τον ισχυρισμό πως τα πράγματα μπορούν να πάνε καλύτερα, να λυθούν τα προβλήματα, να διορθωθούν όλα. Εκεί βρίσκεται η δύναμη της εξουσίας και είναι σε αυτήν τη «βελτίωση – επίλυση» που η εξουσία βασίζεται και συνεχίζει να υπάρχει.

Οι σχέσεις εξουσίας αλλάζουν όσο περιμένουμε για ό,τι υποσχέθηκαν πως θα 'ρθει μια ποτέ δεν έρχεται. Γιατί αυτές οι βελτιώσεις δεν υλοποιούνται ποτέ. **Γιατί η εξουσία αλλάζει και μετασχηματίζεται στο ρού της Ιστορίας, στην ουσία όμως παραμένει η ίδια.** Μια χούφτα άνθρωποι, μια προνομιούχα μειοψηφία που κρατά και κινεί τα νήματα της εξουσίας, κοιτάζει τα συμφέροντά της και προστατεύει τις συνθήκες επικράτησης οποιουδήποτε τυχαίνει να είναι στην εξουσία.

Εμείς τώρα, τί μέσα έχουμε για να αντιμετωπίσουμε αυτήν την κατάσταση; Θέλουν να μας ελέγχουν; Αρνούμαστε τον έλεγχο – είναι κάτι που αναμφισβήτητα μπορούμε να κάνουμε προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσουμε τη ζημιά. Αυτή όμως η άρνηση, με δεδομένη την υπάρχουσα κατάσταση, δεν έχει αξία παρά μέχρι ενός μόνο σημείου. Μπορούμε να περιγράψουμε κάποιες πτυχές του ελέγχου, να φωνάξουμε όταν δεχόμαστε άδικα χτυπήματα, υπάρχουν όμως ξεκάθαρα, ορισμένοι τομείς της

εξουσίας όπου οι κανόνες ονομάζονται νόμοι, όπου πινακίδες καθορίζουν περιορισμούς και άνθρωποι που ονομάζονται αστυνομικοί μας αποτρέπουν από το να εισέλθουμε. Δεν υπάρχει αμφιβολία-γι' αυτό, προσπαθήστε να-μπείτε στο κοινοβούλιο και θα δείτε τί θα γίνει. Κάποια επίπεδα δεν μπορούν να πάνε πιο πέρα - κάποιιοι περιορισμοί είναι αναπόφευκτοι.

Τί να κάνουμε λοιπόν για να αντισταθούμε σε αυτό, απλά ονειρευόμαστε; Έχουμε μια αντίληψη της ελευθερίας την οποία επιπλέον πρέπει να διατυπώσουμε προσεκτικά, αφού δεν μπορούμε να πούμε: «*Η ελευθερία που επιδιώκουν οι αναρχικοί είναι απλά ένας περιορισμός του ελέγχου*». Σε αυτήν την περίπτωση, θα-βρισκόμασταν αντιμέτωποι με το πρόβλημα του πού τελειώνει αυτός ο περιορισμός του ελέγχου. Σε ένα μίνιμουμ επίπεδο ίσως; Για παράδειγμα, θα θεωρούσαν οι αναρχικοί το κράτος πιο ανεκτό, αν αντί για την καταπιεστική σημερινή μορφή του γινόταν το ιδεώδε ελαχιστοποιημένο κράτος των φιλελεύθερων; Όχι, σίγουρα όχι. Δεν είναι αυτός ο σωστός τρόπος σκέψης. **Το ζήτημα δεν είναι να περιορίσουμε τον έλεγχο αλλά να τον καταστρέψουμε ολοκληρωτικά.** Δε ζητάμε περισσότερη ελευθερία, αυτήν τη δίνουν στους σκλάβους όταν μακραίνουν τις αλυσίδες τους. Θέλουμε την κατάργηση της αλυσίδας, δηλαδή θέλουμε την ελευθερία, όχι περισσότερη ελευθερία. Αυτό σημαίνει την απουσία κάθε αλυσίδας, κάθε περιορισμού και ο,τιδήποτε πράγματως απορρέει από μια τέτοια κατάσταση.

Η ελευθερία είναι μια άγνωστη και δύσκολη έννοια. Είναι επίπονη κι όμως περιγράφεται ως κάτι πανέμορφο, γλυκό και αναπαιντικό. Σαν ένα όνειρο τόσο μακρινό που μας κάνει να νιώθουμε καλά, όπως όλα τα πράγματα που όντας μακριά γεννούν ελπίδα και πίστη, μια πεποίθηση. Με άλλα λόγια, αυτοί οι απερίγραπτοι που φαινομενικά λύνουν τα σημερινά προβλήματα, στην πραγματικότητα-απλά τα καλύπτουν και τα παραλλάσσουν, αποστερώντας μας μια ξεκάθαρη εκτίμηση των δεινών του καιρού μας. Εντάξει, κάποτε θα είμαστε ελεύθεροι. Εντάξει, η κατάσταση είναι χάλια, μέσα όμως σε αυτό το χάλι υποβόσκει μια δύναμη, μια ακούσια τάξη ανεξάρτητη από εμάς που εργάζεται για εμάς, η οποία σταδιακά μεταβάλλει τις

συνθήκες στις οποίες ζούμε, και μας πάει σε μια διάσταση ελευθερίας όπου θα ζούμε όλοι ευτυχισμένοι. Όχι, αυτό δεν είναι ελευθερία, είναι μια απάτη που μοιάζει τραγικά με την ιδέα του «θεού» που μας βοήθησε συχνά κι ακόμη σήμερα βοηθάει πολλούς μέσα στη μιζέρια τους, γιατί λένε στους εαυτούς τους: «πολύ καλά. Υποφέρουμε σήμερα, θα είμαστε όμως πολύ καλύτερα στον άλλο κόσμο». Στην πραγματικότητα, όπως λέει ο «ψαλμός»: «οι τελευταίοι έσονται πρώτοι», δίνοντας κουράγιο στους τελευταίους του σήμερα, αφού βλέπουν τους εαυτούς τους ως τους πρώτους του αύριο.

Αν δεχόμασταν μια τέτοια αντίληψη για την ελευθερία ως πραγματική, το μόνο που θα κάναμε θα ήταν να ξεγελάμε τα βάσανα του σήμερα, θεραπεύοντας τα κοινωνικά τραύματα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που ο παπάς γιατρεύει τους φτωχούς που ακούν το κήρυγμά του, αυτοεξαπατούμενοι ώστε να πιστέψουν πως το βασίλειο του θεού θα τους γλυτώσει από τον πόνο τους. Οι αναρχικοί δεν μπορούν να σκέπτονται έτσι. Η Ελευθερία είναι μια καταστρεπτική αντίληψη που περιλαμβάνει τον απόλυτο εκμηδενισμό όλων των ορίων. Είναι μια ιδέα που πρέπει να διατηρούμε στις καρδιές μας, κατανοώντας όμως παράλληλα πως αν την επιθυμούμε θα πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε όλους τους κινδύνους της καταστροφής, της καταστροφής της καθεστηκυίας τάξης που μας έχει επιβληθεί. Δεν είναι μια έννοια στην οποία λικνιζόμαστε γαλήνια ελπίζοντας πως θα επέλθουν βελτιώσεις ανεξάρτητες με την πραγματική μας δυνατότητα να παρεμβαίνουμε.

Προκειμένου να κατανοήσουμε τέτοιες ιδέες, να κατανοήσουμε τα ρίσκα που περιλαμβάνουν, **πρέπει η ιδέα να μπορεί να υπάρξει μέσα μας.**

Υπάρχει αξιοσημείωτη σύγχυση σε αυτό το σημείο. Είναι σύνηθες να θεωρείται πως ο,τιδήποτε μας περνά από το μυαλό είναι μια ιδέα. Λέει κάποιος: «Έχω μια ιδέα», και μετά προσπαθεί να καταλάβει τί σημαίνει αυτό. Αυτή είναι η Καρτεσιανή αντίληψη για την ιδέα, η οποία έρχεται σε αντίθεση με την πλατωνική, που έχει αφηρημένο και μακρινό σημείο αναφοράς. Δεν αναφερόμαστε όμως σε αυτό όταν μιλάμε για «ιδέα». Είναι ένα σημείο αναφοράς, ένα στοιχείο δύναμης ικανό να

μετασχηματίσει τη ζωή. Είναι μια αντίληψη φορτισμένη με αξία που γίνεται μια αντίληψη δύναμης, κάτι που μπορεί, αναπτυσσόμενο, να αλλάξει τις σχέσεις μας με τους άλλους. Όλο αυτό είναι ιδέα. Από που όμως ξεπηδούν τα στοιχεία που κάνουν κάποιον να μπορεί να την επεξεργαστεί; Το σχολείο, το πανεπιστήμιο, οι εφημερίδες, τα βιβλία, οι δάσκαλοι, οι τεχνίτες, η τηλεόραση κι όλα αυτά. Τί μας αγγίζει από όλα αυτά τα εργαλεία πληροφόρησης και πολιτισμικής επεξεργασίας; Μια αξιοσημείωτη συσσώρευση πληροφοριών μας κατακλύζει και βράζει σε χύτρα μέσα μας, κάνοντάς μας να παράγουμε όχι τόσο γνώμες όσο ιδέες.

Αυτό είναι το τραγικό συμπέρασμα: Τί είναι η γνώμη; Είναι μια πλατυσμένη ιδέα που έχει γίνει ομοιόμορφη ώστε να την αποδεχτεί ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός ανθρώπων. Οι γνώμες είναι μαζοποιημένες ιδέες. Είναι σημαντική για την εξουσία η συντήρησή τους, γιατί μέσα από τον έλεγχο αυτών πετυχαίνει τα υπάρχοντα αποτελέσματα, χωρίς να ξεχνάμε τη σημασία των μηχανισμών προπαγάνδας και των εκλογικών διαδικασιών, μέσα από τη χρήση των Μ.Μ.Ε. Η διαμόρφωση των νέων εξουσιαστικών ελίτ, προκύπτει από τις γνώμες όχι από τις ιδέες.

Τί σημαίνει λοιπόν η αντίθεση κάποιου στη διαμόρφωση γνώμης; Μήπως την απόκτηση επιπλέον πληροφοριών; Δηλαδή την αντίταξη της αντιπληροφόρησης στην πληροφόρηση; Όχι, αυτό δεν είναι δυνατό, αφού όπως κι αν το δεις δεν μπορείς να αντιταχθείς στον τεράστιο αριθμό πληροφοριών με τον οποίο μας βομβαρδίζουν καθημερινά, με μια αντιπληροφόρηση ικανή να ξεσκεπάσει — μέσω μιας διαδικασίας αποκαλυπτικών ερευνών — την πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί από τον πληροφοριακό χείμαρρο. Δεν μπορούμε να κινηθούμε προς αυτήν την κατεύθυνση· όποτε το επιχειρούμε αντιλαμβανόμαστε πως είναι μάταιο, αφού δεν μπορούμε να πείσουμε τον κόσμο.

Γι' αυτό οι αναρχικοί αντιμετωπίζουν πάντα κριτικά το ζήτημα της προπαγάνδας. Βέβαια όπως βλέπετε το τραπέζι εδώ — όπως και σε κάθε τέτοια εκδήλωση — είναι γεμάτο με τις μπροσούρες και τα βιβλία μας. Είμαστε υπερφορτωμένοι με «χαρτιά» που μάλιστα ανα-δεικνύονται πολύ καλά μέσα από τέτοιες εκδηλώσεις. Αυτά όμως δεν είναι το μόνο που πρέπει να κάνουμε και σε κάθε περίπτωση δεν περιέχουν παρά μόνο τυχαία, στοιχεία

αντιπληροφόρησης. Η δουλειά αυτή στοχεύει απαραίτητα -ή θα έπρεπε να το κάνει - στο χτίσιμο μιας ή ενός αριθμού πρωτοποριακών και δυνατών ιδεών.

Για παράδειγμα: Τα τελευταία 3-4 χρόνια μας απασχολεί μια υπόθεση που τα Μ.Μ.Ε. βάπτισαν με φρικτούς όρους όπως «καθαρά χέρια» (νομικές διαδικασίες σε εξέλιξη, κατά τις οποίες καταδικάστηκαν πολλοί πολιτικοί για χρηματισμό από μεγαλοεπιχειρηματίες, με αντάλλαγμα ευνοϊκά συμβόλαια που έχουν να κάνουν με τα δημόσια έργα) και πάει λέγοντας. Αυτό που κατάφερε αυτή η επιχείρηση είναι να διαμορφώσει τη γνώμη πως ο νόμος μπορεί να διορθώνει τα πράγματα, να καταδικάζει πολιτικούς, να αλλάζει τις συνθήκες, πηγαίνοντάς μας από τις παλιές αντιλήψεις της πρώτης Ιταλικής Δημοκρατίας, στις καινούριες της δεύτερης. Αυτή η γνώμη, αυτή η διαδικασία, είναι σαφώς πολύ χρήσιμη. Για παράδειγμα, βοήθησε στην αντικατάσταση της παλιάς εξουσιαστικής ελίτ από μία νέα. Νέα μέχρι ενός σημείου, σίγουρα όμως με ορισμένα αναμασημένα παλιά χαρακτηριστικά, συνήθειες και πρόσωπα. Έτσι λειτουργεί μια γνώμη.

Συγκρίνετε τώρα αυτήν τη διαδικασία κατασκευής γνώμης, που φέρνει την εξουσία σε αξιοσημείωτα προνομιακή θέση, με την οικοδόμηση μιας δυνατής ιδέας, η οποία θα μπορούσε να είναι μια σε βάθος ανάλυση της ιδέας της Δικαιοσύνης. Η διαφορά είναι χαώδης. Τί είναι σωστό όμως; Σίγουρα ήταν σωστό για πολλούς, μεταξύ αυτών κι εμείς, το ότι ο πρώην ηγέτης του σοσιαλιστικού κόμματος Κράξι, υποχρεώθηκε σε περιορισμό στη βίλα του στην Τυνησία. Ήταν κάτι αρκετά διασκεδαστικό που μας έκανε να περάσουμε καλά, ακόμη και να γελάσουμε, αφού είναι πολύ καλό. Γουρούνια σαν κι αυτόν να βγαίνουν εκτός κυκλοφορίας. Είναι όμως αυτό αληθινή δικαιοσύνη; Ο Αντρεότι είναι σε δύσκολη θέση γιατί φέρεται να φίλησε στο μάγουλο τον Ρίνα (ένα αφεντικό της Μαφίας). Ειδήσεις σαν αυτήν σίγουρα μας κάνουν να χαμογελάμε, να νιώθουμε καλύτερα, γιατί το γουρούνι ο Αντρεότι ήταν ενοχλητικός ακόμη και σαν παρουσία· το να εμφανίζεται στην τηλεόραση ήταν ήδη αρκετό. Τί είναι όμως αυτή η δικαιοσύνη; Οι δικαστές Ντι Πιέτρο και Μπορέλι, έχουν ορδές

από υποστηρικτές. Εκατομμύρια κόσμου σύρθηκαν σε αυτήν τη διαδικασία ομογενοποιητικής γνώμης.

Η έννοια της δικαιοσύνης που μελετάμε σε τί διαφέρει; Πού θα έπρεπε να οδηγή; Θα έπρεπε να μας κάνει να αναγνωρίσουμε πως ο Κράξι και ο Αντρεότι έχουν τις ίδιες ευθύνες με τον Ντι Πιέτρο και τον Μπορέλι. Γιατί αν οι μεν είναι πολιτικοί, οι δε είναι δικαστές. Η έννοια της Δικαιοσύνης είναι ο καθορισμός της **διαχωριστικής γραμμής μεταξύ αυτών που υποστηρίζουν και υπερασπίζονται την εξουσία, κι εκείνων που της αντιτίθενται.** Αν η ύπαρξη της εξουσίας είναι άδικη κι αν όλες οι απόπειρες, μερικές εκ των οποίων μόλις είδαμε, αποδεικνύονται ως απάτη, κάθε εξουσιαστής όσο δημοκρατικός κι αν είναι, ό,τι κι αν κάνει, βρίσκεται στη λάθος πλευρά.

Το χτίσιμο μιας τέτοιας αντίληψης για τη δικαιοσύνη, προφανώς σημαίνει τη διαμόρφωση μιας ιδέας η οποία δεν μπορεί να βρεθεί στις εφημερίδες, τις σχολικές τάξεις, τα πανεπιστημιακά θέατρα, που δεν μπορεί να μετατραπεί σε στοιχείο της γνώμης ή να οδηγήσει τους ανθρώπους στο να ψηφίσουν. Μια τέτοια ιδέα οδηγεί σε εσωτερική σύγκρουση, κάνοντας κάποιον να αναρωτιέται: *«Εγώ με τη δική μου ιδέα για την κοινωνική δικαιοσύνη, τί νιώθω όταν ο Ντι Πιέτρο μου φαίνεται καλός; Μήπως ξεγελιέμαι κι εγώ, γίνομαι άλλο ένα όργανο της γνώμης, ένας τερματικός σταθμός των εργασιών συντήρησης της εξουσίας, γινόμενος όχι απλά σκλάβος τους αλλά και συνένοχος;*

Επιτέλους φτάσαμε στο σημείο της προσωπικής μας ευθύνης. Γιατί αν είναι αλήθεια πως για τους αναρχικούς η θεωρία δε διαχωρίζεται από την πράξη, μόλις η ιδέα της κοινωνικής δικαιοσύνης λάμψει μέσα μας, μόλις φωτίσει το μυαλό μας έστω και για ένα λεπτό, δε θα μπορέσει ποτέ πια να σβήσει. Γιατί ό,τι κι αν σκεφτόμαστε θα νιώσουμε ένοχοι, θα νιώσουμε συνεργάτες σε μια διαδικασία διακρίσεων, καταστολής, γενοκτονίας, θανάτου· μια διαδικασία από την οποία ποτέ πια δε θα μπορέσουμε να αποκοπούμε. **Πώς αλλιώς θα αποπροσδιορίζομασταν ως αναρχικοί;** Για ποιά ελευθερία θα αγωνιζόμασταν αν συναινούσαμε στους δολοφόνους της εξουσίας;

Βλέπετε πόσο διαφορετική και κρίσιμη είναι η κατάσταση, για όποιους καταφέρνουν μέσα από μια σε βάθος ανάλυση της

πραγματικότητας, ή απλά από τύχη ή ατυχία, να αφήσουν μια ιδέα τόσο ξεκάθαρη όσο αυτή της κοινωνικής δικαιοσύνης να μπει στο μυαλό τους; Υπάρχουν πολλές αντίστοιχες ιδέες, όπως για παράδειγμα αυτή της Ελευθερίας. Οποιοσδήποτε σκεφτεί έστω και για μια στιγμή τί πραγματικά είναι η Ελευθερία, δε θα μπορέσει ποτέ πια να είναι χαρούμενος πράττοντας έτσι ώστε απλά να επεκτείνει την ελευθερία του μέσα στην υπάρχουσα κατάσταση. Από τη στιγμή εκείνη και μετά, θα νιώσει ενοχή κάνοντας έτσι κάτι για να ανακουφίσει αυτήν την αίσθηση. Θα νιώσει πως ήταν λάθος που δεν έκανε τίποτα ως τώρα, κι έτσι η ζωή του θα αλλάξει ριζικά.

Ποιά είναι η βασική επιδίωξη του κράτους και της εξουσίας από τη διαμόρφωση γνώμης; Φυσικά θέλει τη δημιουργία μαζοποιημένης γνώμης, ώστε να μπορέσει να πραγματοποιήσει κάποιες λειτουργίες όπως αυτή των εκλογών, του σχηματισμού ομάδων εξουσίας, κ.τ.λ. Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Θέλουν τη συναίνεση και την έγκρισή μας. Και για να επιτευχθεί αυτό χρειάζονται όργανα ακριβείας, ιδιαίτερα αν είναι πολιτισμικής φύσης. Το σχολείο για παράδειγμα, είναι μια από τις μεγάλες δεξαμενές παραγωγής συναίνεσης, καθώς και της μελλοντικής πνευματικής –και όχι μόνο– εργατικής δύναμης.

Το είδος ανθρώπων που απαιτεί σήμερα ο καπιταλισμός, είναι διαφορετικό απ' ότι παλιά. Μέχρι πρόσφατα χρειαζόντουσαν άνθρωποι με επαγγελματικές γνώσεις, περηφάνεια για το αντικείμενό τους και ιδιαίτερα προσόντα, κάτι που πλέον έχει αλλάξει. Ο κόσμος της εργασίας απαιτεί ένα πολύ μετριοσμένο επίπεδο προσόντων, ενώ προσόντα που ήταν αγνωστά ακόμη και ασύλληπτα, όπως η ευελιξία, η προσαρμοστικότητα, η ανοχή, η ικανότητα παρέμβασης σε συμβούλια κι άλλα, τα έχουν αντικαταστήσει.

Τεράστιες παραγωγικές μονάδες βασισμένες σε συγκεντρωτικά μοντέλα, χρησιμοποιούν πλέον ρομπότ ή χτίζονται έχοντας ως βάση τα «νησιά», μικρές ομάδες που εργάζονται μαζί, γνωρίζονται μεταξύ τους και αλληλοελέγχονται. Αυτό το είδος ψυχοσύνθεσης δε συναντάται μόνο στα εργοστάσια. Αυτό που φτιάχνουν δεν είναι απλά ένας «νέος εργάτης», αλλά ένας «νέος άνθρωπος», ευέλικτος, με μετριοπαθείς ιδέες, ιδιαίτερα υπάκουος στις

επιθυμίες τους, με σαφώς χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, φτωχή γνώση της γλώσσας, τυποποιημένα αναγνώσματα, περιορισμένη ικανότητα σκέψης και δυνατότητα να παίρνει γρήγορα αποφάσεις. Ξέρουν να διαλέγουν μεταξύ δύο επιλογών: Το κόκκινο ή το κίτρινο, το άσπρο ή το μαύρο κουμπί. Αυτόν τον άνθρωπο χτίζουν. Και πού το κάνουν; Στα σχολεία και στην καθημερινή ζωή. Τί θα κάνουν με τέτοιους ανθρώπους; Θα τους χρησιμοποιήσουν ώστε να φέρουν σε πέρας τις μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται για την αναδιάρθρωση του κεφαλαίου. Θα είναι χρήσιμοι για την καλύτερη διαχείριση των συνθηκών και σχέσεων του αυριανού καπιταλισμού. Και ποιές θα είναι αυτές τις σχέσεις; Βασισμένες στις όλο -και γρηγορότερες αλλαγές, στην ικανοποίηση ανύπαρκτων επιθυμιών που κατευθύνονται και καθορίζονται από συνεχώς αυξανόμενες μικρές ομάδες.

Αυτός ο «νέος άνθρωπος» είναι το αντίθετο από αυτό που οραματιζόμαστε και επιθυμούμε. Το αντίθετο της ποιότητας, της δημιουργικότητας, της πραγματικής επιθυμίας, της χαράς στη ζωή. Πώς μπορεί να πολεμηθεί η δημιουργία ενός τέτοιου τεχνολογικού ανθρώπου; Μπορούμε να περιμένουμε για τη μεγάλη ημέρα όπου θα έρθουν τα πάνω κάτω; Αυτό που οι αναρχικοί του περασμένου αιώνα ονόμαζαν «η μεγάλη νύχτα»; Μια νύχτα -ή μέρα- όπου δυνάμεις που κανείς δεν μπορεί να προβλέψει θα καταλήξουν στην εκρηκτική αυτή κοινωνική σύγκρουση που όλοι περιμένουμε, την επανάσταση; Κι έτσι όλα θα αλλάξουν και θα ζούμε σε ένα κόσμο τελειότητας και χαράς;

Αυτό είναι μια χλιαστική αντίληψη. Τώρα που φτάνουμε προς το τέλος της χιλιετίας, θα μπορούσε να ριζώσει ξανά. Βέβαια, οι συνθήκες έχουν πλέον αλλάξει. Αυτή η αναμονή -δεν είναι η πραγματικότητα, δεν είναι αυτό που πρεσβεύουμε. Μας ενδιαφέρει μια άλλου τύπου παρέμβαση, σαφώς πιο μετριάσμένη, ικανή όμως να φέρει αποτελέσματα. Ως αναρχικοί, καλούμαστε από την ίδια μας την προσωπική υπευθυνότητα και από όσα αναφέραμε πριν, να κάνουμε κάτι. Από τη στιγμή που η ιδέα όχι της Αναρχίας αλλά της δικαιοσύνης, της ελευθερίας λάμπει στα μυαλά μας, και μας κάνει να δούμε την εξαπάτηση - που σήμερα περισσότερο από ποτέ θα μπορούσαμε να περιγράψουμε ως δημοκρατική- τί μπορούμε να κάνουμε; Πρέπει να στρωθούμε

στη δουλειά, κάτι που μεταξύ άλλων σημαίνει να οργανωθούμε. Σημαίνει να δημιουργήσουμε τις συνθήκες συνεύρεσης κι επαφής μεταξύ των αναρχικών, συνθήκες διαφορετικές από του παρελθόντος.

Η πραγματικότητα έχει αλλάξει. Όπως είπα πριν, χτίζουν έναν καινούριο και χωρίς προσόντα άνθρωπο, γιατί επιδιώκουν μία χωρίς προσόντα κοινωνία. Έχοντας ήδη φτιάξει τον χωρίς προσόντα εργάτη, έβγαλαν τη φιγούρα αυτή από την κεντρικής σημασίας θέση που κατείχε στην πολιτική κοινωνία. Στο παρελθόν, ο εργάτης έφερε το μεγάλο φορτίο της εκμετάλλευσης και γι' αυτό θεωρούνταν ως το επαναστατικό υποκείμενο. Αρκεί να σκεφτούμε τη μαρξιστική ανάλυση. Το «Κεφάλαιο» ήταν αφιερωμένο στην απελευθέρωση του εργάτη. Αυτόν εννοεί ο Μαρξ όταν μιλάει για άνθρωπο. Στην ανάλυσή του για την αξία, μιλάει για το ρυθμό εργασίας· στην ανάλυση για την αποξένωση το ίδιο· δεν υπάρχει τίποτα που να μην σχετίζεται με την εργασία, κι αυτό γιατί όταν αναπτύχθηκε η μαρξιστική ανάλυση, είχε στο κέντρο της θεώρησής της τον εργάτη. Η εργατική τάξη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως το κέντρο της κοινωνικής δομής.

Χρησιμοποιώντας διαφορετικές αναλύσεις, έφτασαν και αναρχικοί να διατυπώσουν θεωρίες για την κεντρικότητα της εργατικής τάξης (π.χ. οι αναρχοσυνδικαλιστές). Γι' αυτούς το ζήτημα ήταν να τραβηχτεί στα άκρα ο εργασιακός αγώνας και να απελευθερωθεί έτσι από την περιοριστική διάσταση της συνδικαλιστικής συνδιαλλαγής, ώστε μέσω της γενικής απεργίας να πραγματοποιηθεί η επανάσταση. Έτσι, σύμφωνα με τους αναρχοσυνδικαλιστές, η μελλοντική ελεύθερη αναρχική κοινωνία δε θα ήταν τίποτα άλλο παρά η παρούσα κοινωνία χωρίς εξουσία, με τις ίδιες όμως παραγωγικές δομές, που έχουν πλέον περάσει από τα χέρια των καπιταλιστών σε αυτά της κοινότητας που τις διαχειρίζεται από κοινού.

Μια τέτοια αντίληψη σήμερα, δεν είναι, για πολλούς λόγους, πρακτική. Πρώτα απ' όλα γιατί ο τεχνολογικός μετασχηματισμός έχει κάνει αδύνατο το απλό πέρασμα από την παρούσα κοινωνία στην μελλοντική όπου επιθυμούμε να ζήσουμε. Ένα απ' ευθείας πέρασμα θα ήταν αδύνατο για τον απλό λόγο ότι είναι αδύνατη η χρήση της πληροφορικής τεχνολογίας με απελευθερωτική μορφή,

με απελευθερωτικό τρόπο. Οι νέες τεχνολογίες και οι εφαρμογές τους, δεν περιορίστηκαν απλά στο να φέρουν κάποιες μεταρρυθμίσεις σε ορισμένα όργανα, αλλά μεταμόρφωσαν και όλες τις άλλες τεχνολογίες. Το-εργοστάσιο-για-παράδειγμα,-δεν είναι απλά μια παρελθοντική δομή με την προσθήκη της τεχνολογίας των υπολογιστών· έχει γίνει το ίδιο ένας υπολογιστής. Λαμβάνοντας αυτό υπ' όψη, μπορούμε να αναφέρουμε αυτές τις αντιλήψεις μόνο με ένα πολύ γενικό τρόπο, γιατί το να εισχωρήσουμε βαθιά σε αυτές θα έπαιρνε πολύ χρόνο. Πρέπει λοιπόν να αναγνωρίσουμε πως δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί αυτή η κληρονομιά. **Αυτό το κείμενο συμπεριέχεται με το τέλος του μύθου της κεντρικότητας της εργατικής τάξης.**

Τώρα σε μια κατάσταση όπου η εργατική τάξη έχει πρακτικά αποσυντεθεί, η πιθανότητα μιας απαλλοτρίωσης των μέσων παραγωγής δεν υπάρχει πλέον. Ποιό είναι λοιπόν το συμπέρασμα; Ότι αυτά τα εργαλεία παραγωγής που έχουμε μπροστά μας, πρέπει να καταστραφούν. Ο μόνος δυνατός δρόμος είναι να περάσουμε μέσα από την δραματική πραγματικότητα της καταστροφής. Η επανάσταση που οραματιζόμαστε, χωρίς τη βεβαιότητα ότι θα τη φέρουμε σε πέρας, δε θα είναι η παρελθοντική επανάσταση που έβλεπε τον εαυτό της ως ένα γεγονός που θα μπορούσε να λάβει χώρα ακόμη και σε μία μέρα -ή και νύχτα-, αλλά θα είναι μια μακρυστά, τραγική, αιματηρή υπόθεση, που ίσως και να περάσει από ασύλληπτα βίαιες, ασύλληπτα τραγικές διαδικασίες.

Προς αυτήν την πραγματικότητα κατευθυνόμαστε. **Όχι γιατί αυτό επιθυμούμε, όχι γιατί μας αρέσει η βία, το αίμα, η καταστροφή, ο εμφύλιος πόλεμος, ο θάνατος, η βαρβαρότητα. Αλλά γιατί είναι ο μόνος βιώσιμος δρόμος, ο δρόμος που έκαναν να είναι απαραίτητος εκείνοι που μας εξουσιάζουν.** Οδήγησαν τα πράγματα εδώ και δεν μπορούμε να αλλάξουμε όλα αυτά με ένα απλό όνειρο, ένα χαρούμενο ταξίδι. Στο παρελθόν, η ύπαρξη μιας δυνατότητας εργατικής τάξης θα μπορούσε να ξεγελάσει κάποιον, κάνοντάς τον να οργανωθεί ανάλογα. Η οργανωτική πρόταση του αναρχοσυνδικαλισμού για παράδειγμα, έβλεπε ένα δυνατό συνδικαλιστικό κίνημα, που διατρέχοντας την εργατική τάξη και οργανώνοντάς την, θα έφερε σε πέρας αυτήν την απαλλοτρίωση,

αυτό το πέρασμα. Αυτό το συλλογικό υποκείμενο που πιθανότατα ήταν εξ' αρχής «μυθικό», δεν υπάρχει πια ούτε στη μυθική εκδοχή του. Τί νόημα θα είχε ένα συνδικαλιστικό κίνημα επαναστατικής φύσης, ένα αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα; Κανένα απολύτως.

Η μάχη λοιπόν πρέπει να ξεκινήσει από αλλού με άλλες ιδέες και μεθόδους. Γι' αυτό εδώ και 15 χρόνια έχουμε αναπτύξει μια κριτική του συνδικαλισμού και του αναρχοσυνδικαλισμού. Γι' αυτό είμαστε και προσδιοριζόμαστε έτσι, εξεγερτιστές αναρχικοί. Όχι γιατί θεωρούμε ως λύση τα οδοφράγματα —αυτά θα μπορούσαν να είναι μια τραγική συνέπεια ξένων από εμάς επιλογών—, αλλά επειδή θεωρούμε πως η αναρχική πρακτική πρέπει οπωσδήποτε να αντιμετωπίσει πολύ σοβαρά προβλήματα. Προβλήματα που τίθενται από την ίδια την πραγματικότητα που έχτισαν οι εξουσιαστές, και την οποία δεν μπορούμε να εξαφανίσουμε με απλά ευχολόγια.

Μια αναρχική οργάνωση που θέλει να βλέπει στο μέλλον, θα έπρεπε λοιπόν να είναι ευέλικτη. Να μην έχει τα δυσκίνητα χαρακτηριστικά και την ποσοτική βαρύτητα των δομών του παρελθόντος. Δεν μπορεί να έχει μια διάσταση σύνθεσης όπως οι παρελθοντικές οργανώσεις, όπου η αναρχική δομή επεδίωκε να συναθροίζει την πραγματικότητα σε «επιτροπές» που χειρίζονταν τα διάφορα προβλήματα, παίρνοντας αποφάσεις σε περιοδικές συνόδους, στη βάση θέσεων που γύριζαν ακόμη και στον περασμένο αιώνα. Όλα αυτά ξεπεράστηκαν όχι επειδή πέρασε ένας αιώνας από τότε, αλλά γιατί άλλαξε η πραγματικότητα.

Γι' αυτό συνεχίζουμε να λέμε πως υπάρχει η ανάγκη σχηματισμού μικρών ομάδων βασισμένων στην έννοια της συγγένειας, ακόμη και πολύ μικρών ομάδων αποτελούμενων από συντρόφους που γνωρίζονται πολύ καλά. Και βαθαίνουν αυτή τη γνωριμία, γιατί δεν μπορεί να υπάρξει συγγένεια αν ο ένας δε γνωρίζει τον άλλο. Μπορεί κανείς να αναγνωρίσει τις συγγενείες του, μοναχά εμβαθύνοντας στα στοιχεία που προσδιορίζουν τις διαφορές του, συναναστρεφόμενος ο ένας τον άλλο. Η γνώση αυτή είναι προσωπικό γεγονός αλλά και ζήτημα ιδεών, διαμαχών, συζητήσεων. Σε σχέση όμως με όσα αρχικά αναφέραμε σήμερα, αν θυμάστε, δεν μπορεί να υπάρξει εμβάθυνση στις ιδέες αν δεν

υπάρχει παράλληλα η αντίστοιχη πρακτική. Υπάρχει λοιπόν μια συνεχής αλληλεπίδραση μεταξύ της διαδικασίας εμβάθυνσης στις ιδέες και της πραγματοποίησης πράξεων.

Μια μικρή ομάδα συντρόφων που απλά συναντιέται τα βράδια να συζητήσει, δε θα αποτελούσε μια ομάδα συγγένειας αλλά μια ομάδα φίλων στο πώμα, που συναντιούνται για να μιλήσουν για ο,τιδήποτε, κάτω από το φεγγαρόφως. Αντίθετα, μια ομάδα που συναντιέται για να συζητήσει και μέσα από αυτό προετοιμάζεται για δράση και η δράση αυτή συνεισφέρει στην ανάπτυξη συζήτησης που μετασχηματίζεται σε περαιτέρω συζήτηση γι' αυτά που πρέπει να γίνουν, αυτός είναι ο μηχανισμός μιας ομάδας συγγένειας. Πώς μπορούν λοιπόν οι ομάδες συγγένειας να έρχονται σε επαφή με άλλες όπου δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη αυτής της σε βάθος γνώσης - γνωριμίας; Αυτό μπορεί να το διασφαλίσει η αφορμαλιστική οργάνωση.

Τί είναι όμως η αφορμαλιστική οργάνωση; Θα μπορούσαν να υπάρχουν σχέσεις αφορμαλιστικής μορφής μεταξύ των διάφορων ομάδων συγγένειας, που έρχονται σε επαφή με σκοπό την ανταλλαγή ιδεών και την από κοινού δράση, κι επομένως την ύπαρξη μιας ιδιαίτερα εξαπλωμένης οργάνωσης στην επικράτεια, αποτελούμενης από δεκάδες ακόμη κι εκατοντάδες οργάνωσεων, δομών ή ομάδων αφορμαλιστικού χαρακτήρα, βασισμένου στο διάλογο, την περιοδική ανάλυση, τα πράγματα που πρέπει να γίνουν. Η αρχαιωματική λογική του εξεγερσιακού Αναρχισμού, διαφέρει από αυτήν των αναρχοσυνδικαλιστικών οργανώσεων.

Οι οργανωτικές μορφές στις οποίες γίνεται εδώ μια μικρή αναφορά αξίζουν μελέτης, κάτι που δεν μπορώ να κάνω τώρα στα πλαίσια μιας συνόδου. Ένας τέτοιος τρόπος οργάνωσης όμως, κατά τη γνώμη μου, θα έμενε απλά κάτι στα πλαίσια του αναρχικού κινήματος αν δεν ανοιγόταν προς τα έξω· αυτό θα γινόταν μέσω του χτισίματος εξωτερικών ομάδων, εξωτερικών πυρήνων, με επίσης αφορμαλιστικά χαρακτηριστικά. Αυτές οι ομάδες δε θα έπρεπε να αποτελούνται μόνο από αναρχικούς. Οποιοσδήποτε προτίθεται να αγωνιστεί για να πετύχει κάποιους στόχους, ακόμη και περιορισμένους, θα μπορούσε να συμμετάσχει έχοντας βέβαια λάβει υπ' όψη κάποιες απαραίτητες προϋποθέσεις. Πρώτα απ' όλα τη *διαρκή σύγκρουση*, δηλαδή ομάδες με το

χαρακτηριστικό της επίθεσης στην πραγματικότητα που βιώνουν, χωρίς έξωθεν εντολές. Έπειτα την αυτονομία, δηλαδή την έλλειψη εξάρτησης από — ή σχέσης με — πολιτικά κόμματα ή συνδικαλιστικές οργανώσεις. Τέλος, το να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα ένα — ένα κι όχι να προτείνουν πλατφόρμες γενικών αιτημάτων, που αναπόφευκτα θα μετασχηματίζονταν σε διαχείριση στα πλαίσια ενός μικρού κόμματος ή συνδικάτου. Το σύνολο αυτών των ιδεών μπορεί να δείχνει ιδιαίτερα αφηρημένο, και γι' αυτό πριν κλείσω θα ήθελα να δώσω ένα παράδειγμα, αφού κάποια από αυτά τα πράγματα γίνονται καλύτερα κατανοητά στην πράξη.

Ένα θεωρητικό μοντέλο τέτοιου τύπου χρησιμοποιήθηκε στην απόπειρα να εμποδιστεί η ανέγερση της αμερικανικής πυραυλικής βάσης στο Κομίσο. Στις αρχές του '80. Οι αναρχικοί, που παρέμβαιναν για δύο χρόνια, έφτιαξαν αυτοδιευθυνόμενες ενώσεις. Αυτές ήταν, για την ακρίβεια, μη αναρχικές ομάδες που δρούσαν στην περιοχή, με μοναδικό στόχο την παρεμπόδιση κατασκευής της βάσης, μέσω της καταστροφής, του σαμποτάζ.

Οι ενώσεις ήταν αυτόνομοι πυρήνες με το χαρακτηριστικό πως είχαν ως μόνο στόχο την επίθεση και καταστροφή της βάσης. Δεν επιφορτίστηκαν με μια ολόκληρη σειρά από προβλήματα, γιατί αν το έκαναν θα μετατρέπονταν σε συνδικαλιστικές ομάδες με στόχο να υπερασπίζονται ή να βρίσκουν δουλειές ή να επιλύουν άλλα άμεσα προβλήματα. Αντίθετα, μόνος τους στόχος ήταν να καταστρέψουν τη βάση. Άλλο χαρακτηριστικό ήταν αυτό της διαρκούς σύγκρουσης, π.χ: από τη στιγμή που σχηματίζονταν αυτές οι ομάδες (στις οποίες δεν υπήρχαν μόνο αναρχικοί) — ερχόντουσαν σε σύγκρουση με όλους όσους εμπλέκονταν στο χτίσιμο της βάσης, χωρίς αυτή η σύγκρουση να είναι προκαθορισμένη ή να έχει διακηρυχθεί από κάποιο αντιπροσωπευτικό οργανισμό ή από τους αναρχικούς που είχαν προωθήσει αυτήν την πρωτοβουλία. Όσο για το χαρακτηριστικό της πλήρους αυτονομίας των ομάδων, όπως ήδη είπαμε, δεν είχαν σχέσεις με κόμματα ή συνδικάτα. Ένα μόνο μέρος του αγώνα έχει γίνει γνωστό. Δεν ξέρω αν η κατάσταση εδώ είναι κατάλληλη για να διηγηθώ τα γεγονότα, ήθελα απλά να το αναφέρω ως παράδειγμα.

Ο εξεγερσιακός Αναρχισμός πρέπει λοιπόν να ξεπεράσει ένα ουσιώδες πρόβλημα. Πρέπει να ξεπεράσει ένα ορισμένο όριο, αλλιώς θα παραμείνει στο επίπεδο της ιδέας. Οι σύντροφοι δηλαδή που έχουν βιώσει αυτήν την προσωπική εξέγερση που αναφέραμε πριν, αυτήν τη λάμψη που παράγει μια δυναμική ιδέα μέσα μας σε αντίθεση με τη φλυαρία της γνώμης και σχηματίζουν ομάδες συγγένειας, σχετίζονται με συντρόφους από άλλα μέρη μέσω μιας αφορμαλιστικής δομής, και πραγματοποιούν απλά ένα μέρος του έργου. Φτάνουν όμως στο σημείο όπου πρέπει να αποφασίσουν, να ξεπεράσουν τη διαχωριστική γραμμή, να πάρουν ένα δρόμο από τον οποίο δύσκολα θα γυρίσουν πίσω. Πρέπει να σχετιστούν με ανθρώπους που δεν είναι αναρχικοί, αναφορικά με προβλήματα έμμεσα, περιορισμένα (όπως αυτό της βάσης στο Κομίσσο). Όσο ενδιαφέρουσα ή φανταστική κι αν υπήρξε αυτή η ιδέα, σίγουρα δεν ήταν η πραγματοποίηση της Αναρχίας. Τί θα συνέβαινε αν κάποιος πράγματι κατάφερνε να μπει στη βάση και να την καταστρέψει; Δεν γνωρίζω – κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει. Ίσως τίποτα, ίσως τα πάντα. Η ομορφιά όμως της πραγματοποίησης αυτής της καταστρεπτικής πράξης, δεν βρίσκεται στις πιθανές συνέπειές της.

Οι αναρχικοί δεν παρέχουν εγγύηση για τίποτα απ' ό,τι κάνουν. Έχοντας πάρει την απόφαση για δράση, καταδεικνύουν την ευθύνη ανθρώπων και δομών, και από αυτό το σημείο κι έπειτα νιώθουν σίγουροι για τους εαυτούς τους αφού η ιδέα της δικαιοσύνης φωτίζει τη δράση τους. Καταδεικνύει την ευθύνη ενός ανθρώπου ή περισσότερων, μιας δομής ή περισσότερων, και τις συνέπειες όπου οδηγεί μια τέτοια ευθύνη. Εδώ βρίσκεται η αποφασιστικότητα των αναρχικών για δράση.

Από τη στιγμή όμως που δρουν μαζί με άλλους ανθρώπους, πρέπει να προσπαθούν να χτίζουν οργανώσεις ικανές να μένουν ενωμένες και να δημιουργούν μια συνέχεια στον αγώνα ενάντια στην εξουσία. Αυτό δεν πρέπει να το ξεχνάμε ποτέ, είναι κάτι το οποίο πρέπει να σκεφτόμαστε καλά: Το ότι η εξουσία πραγματώνεται στο χώρο και το χρόνο, δεν είναι κάτι αφηρημένο. Ο έλεγχος θα ήταν αδύνατος χωρίς τη ύπαρξη αστυνομικών τμημάτων και φυλακών. Η νομοθετική εξουσία θα ήταν αδύνατη χωρίς την ύπαρξη της βουλής και των μικρών τοπικών

κοινοβουλίων. Η πολιτισμική εξουσία που μας καταπιέζει θα ήταν αδύνατη χωρίς την ύπαρξη σχολείων και πανεπιστημίων.

Σχολεία, πανεπιστήμια, αστυνομικά τμήματα, φυλακές, εργοστάσια, είναι όλα πράγματα που παράγονται σε συγκεκριμένα μέρη, σε συγκεκριμένες περιοχές, στις οποίες μπορούμε να εισέλθουμε μόνο αν δεχτούμε συγκεκριμένους όρους και παίζουμε το παιχνίδι. Βρισκόμαστε εδώ αυτή τη στιγμή, επειδή δεχτήκαμε να παίξουμε το παιχνίδι – δε θα είχαμε μπορέσει να μπούμε στο κτίριο αλλιώς, κι αυτό είναι ενδιαφέρον. Μπορεί να χρησιμοποιούμε τέτοιες δομές την ώρα της επίθεσης όμως τέτοια μέρη είναι απαγορευμένα για εμάς. Αν ερχόμασταν εδώ με πρόθεση να επιτεθούμε, προφανώς η αστυνομία θα μας είχε εμποδίσει.

Τώρα, επειδή η εξουσία αυτο-αναπαράγεται σε φυσικό χώρο, η σχέση των αναρχικών με αυτό είναι σημαντική. Φυσικά η εξέγερση είναι ατομικό γεγονός, κι έτσι σε εκείνο το μέρος βαθιά μέσα μας, τη νύχτα πηγαίνοντας για ύπνο, σκεφτόμαστε: «...λοιπόν, σε τελευταία ανάλυση τα πράγματα δεν είναι και τόσο άσχημα». Αισθανόμαστε καλά με τον εαυτό μας και κοιμόμαστε. Εκεί σε αυτόν τον ιδιαίτερο και ιδιωτικό χώρο μέσα μας, μπορούμε να κινούμαστε όπως θέλουμε. Μετά όμως πρέπει να μεταφερθούμε στο φυσικό χώρο και χρόνο της κοινωνικής πραγματικότητας. Κι ο φυσικός χώρος, αν το καλοσκεφτείς, είναι υπό τον σχεδόν αποκλειστικό έλεγχο της εξουσίας. Έτσι, **όταν περιφερδύμαστε σε αυτόν το χώρο μεταφέρουμε την αξία της εξέγερσης μαζί μας**, αυτές τις επαναστατικές αξίες τις οποίες «μετράμε» σε μια σύγκρουση στην οποία δεν είμαστε οι μόνοι παρόντες.

Πρέπει επομένως να εξετάσουμε ατομικά σημαντικές συνθήκες και καταστάσεις, να επαληθεύσουμε την ύπαρξή τους – υπάρχουν παντού και πάντα – και να συνεισφέρουμε στη δημιουργία συνθηκών τέτοιων που ο κόσμος, οι εκμεταλλευόμενοι στις πλάτες των οποίων λαμβάνουν χώρα αυτές οι καταστάσεις, να κάνουν κάτι να τις καταστρέψουν.

Πιστεύω πως αυτή είναι μια επαναστατική διαδικασία. Δεν έχει (κι αυτό είναι σημαντικό) ποσοτικούς στόχους, αφού αυτοί όπως και οι πρακτικές της δεν μπορούν να μετρηθούν ποσοτικά. Μου

λένε κάποιες φορές: «Μα τί έχουμε πετύχει;» Όταν κάτι (σημαντικό) έχει γίνει, ο κόσμος δε θυμάται τους αναρχικούς. «Αναρχικοί; Ποιοί είναι αυτοί, μοναρχικοί; Αυτοί που υποστηρίζουν το βασιλιά;» Ο κόσμος δεν έχει μνήμη. Τί πειράζει όμως; **Δε χρειάζεται να θυμούνται εμάς αλλά τους αγώνες τους, γιατί είναι δικοί τους.** Είμαστε απλά μια ευκαιρία, κάτι επιπλέον σε αυτόν τον αγώνα.

Στην απελευθερωμένη κοινωνία όπου η Αναρχία έχει φτάσει σε ιδεώδες επίπεδο, οι αναρχικοί, που είναι απαραίτητοι σε κάθε φάση του κοινωνικού αγώνα, αλλά θα ωθούν τους αγώνες όλο και πιο μπροστά, εξαφανίζοντας και τα μικρότερα ίχνη εξουσίας, τελειοποιώντας πάντα, την τάση προς την Αναρχία. Οι αναρχικοί διαμένουν σε έναν από κάθε άποψη άβολο πλανήτη, γιατί όταν ένας αγώνας πάει καλά τους ξεχνάνε, ενώ όταν πάει άσχημα τους ρίχνουν την ευθύνη, τους κατηγορούν για λάθος προσέγγιση και συμπεράσματα. Καμία αυταπάτη για ποσοτικά αποτελέσματα: Αν ο αγώνας που πραγματοποιείται είναι σωστός από εξεγερτική σκοπιά, αν πάει καλά, τα όποια αποτελέσματα θα είναι χρήσιμα σ' αυτούς που τον διεξήγαγαν, όχι στους αναρχικούς. Είναι σημαντικό να μην ξεγελιόμαστε (κάτι που κάνουν πολλοί αναρχικοί) από την αυταπάτη πως η επιτυχής έκβαση ενός αγώνα μπορεί να καταλήξει σε αριθμητική αύξηση των ομάδων μας, γιατί αυτό δε συμβαίνει και παράλληλα, οδηγεί συστηματικά στη απογοήτευση. Το μέγεθος των ομάδων μας και η αύξηση του αριθμού των συντρόφων είναι σημαντικά, αλλά δεν προκύπτουν τόσο από αυτά που πετυχαίνουμε, όσο από το σχηματισμό και το χτίσιμο δυνατών ιδεών, το ξεκαθάρισμα που λέγαμε πριν. Τα πιθανά αποτελέσματα των αγώνων και η αριθμητική αύξηση των αναρχικών ομάδων δεν έχουν σχέση αιτίας και αποτελέσματος· μπορεί να συνδέονται μπορεί και όχι.

Μόνο δυό λέξεις για να κλείσω: Μίλησα για το τί είναι ο αναρχισμός, τί η δημοκρατία και την έλλειψη κατανόησης που αντιμετωπίζουμε διαρκώς. Για τους τρόπους που το σύστημα του σύγχρονου μεταβιομηχανικού καπιταλισμού μετασχηματίζεται. Για κάποιες μη αποδεκτές σήμερα αναρχικές μορφές αγώνα και τους τρόπους αντίταξης στην εξουσιαστική πραγματικότητα. Και

τέλος, για τη διαφορά του παραδοσιακού Αναρχισμού με τον
εξεγερσιακό Αναρχισμό του σήμερα.

Σας ευχαριστώ.

*Θ-τονισμός κάποιων-φράσεων δεν υπήρχε στο αρχικό-κείμενο, είναι
επιλογή του μεταφραστή, και αφορά τα σημεία στα οποία είτε
υπάρχει έντονη συμφωνία είτε ταύτιση με τα όσα εκφράζονται.
Αυτό αυτόματα σημαίνει ότι δεν υπάρχει συμφωνία με το σύνολο
των θέσεων του κειμένου.*

*Ο τίτλος του πρωτότυπου είναι «the Anarchist Tension». Κρίθηκε
πως η λέξη «Δυναμική» περιέχει και τους δύο άλλους πιθανούς
ορισμούς: «Τάση» και «Ένταση»*

Αφιερωμένο στους συντρόφους που βρίσκονται στη
φυλακή. Όποιος τους ξεχνά, έχει ήδη κάνει το πρώτο βήμα προς
τη συνθηκολόγηση. Όποιος τους «ξεχνά» ή τους «θυμάται»,
είναι ήδη αναξιοπρεπής.

«Ο Αναρχισμός δεν είναι μια έννοια που μπορεί να κλειδωθεί σε μια λέξη ως ταφόπλακα. Δεν είναι μια πολιτική θεωρία. Είναι τρόπος του να αντιλαμβάνεσαι τη ζωή, και η ζωή όσο μικρή ή μεγάλη, όσο νεαρή ή ηλικιωμένη κι αν είναι δεν είναι κάτι απόλυτο: Είναι ένα στοίχημα που πρέπει να παίζουμε καθημερινά. Όταν ξυπνάμε το πρωί, πρέπει να έχουμε έναν καλό λόγο για να σηκωθούμε – αν όχι, δεν έχει σημασία αν είμαστε αναρχικοί ή όχι, θα μπορούσαμε κάλλιστα να παραμείνουμε ξαπλωμένοι. Για να έχουμε έναν τέτοιο καλό λόγο θα πρέπει να ξέρουμε τι θέλουμε να κάνουμε, γιατί για τον Αναρχισμό, για τον αναρχικό, δεν υπάρχει διαφορά στο τί κάνουμε και το τί σκεφτόμαστε, αλλά μια συνεχής μεταστροφή της θεωρίας σε πράξη και της πράξης σε θεωρία».

